

Aan: de voorzitter en leden van de vaste commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking

Betref: Commissiedebat Afrikastrategie d.d. 5 oktober 2023

Datum: 29 september 2023

Geachte voorzitter en leden,

De Nederlandse bilaterale relatie met Afrika vereist een strategische heroverweging. Landen als Frankrijk en Duitsland zijn al ver gevorderd in het strategisch en geopolitiek nadenken over hun relatie met Afrika; zo stelt het instituut Montaigne dat de ontwikkeling van de landbouwsector in West-Afrika een van de sleutels zal zijn in de strijd tegen het Jihadisme. Nederland lijkt in dit denken achter te blijven. Met het aanstaande commissiedebat over de nieuwe Nederlandse Afrikastrategie 2023-2032 in het vooruitzicht, willen wij graag uw aandacht vestigen op de uitkomsten van de foodFIRST Vijverbergsessie van 29 juni jl. met als thema "[Naar een nieuw beleidsdiscours over Afrika](#)". Koert Lindijer (NRC- en NOS-correspondent in Afrika) en Dorette Corbey (lid Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV)) gaven de aftrap voor een gesprek over het [AIV Briefadvies 36: Urgentie van een nieuwe Nederlandse Afrikastrategie \(14 juli 2022\)](#), en de daaropvolgende beleidsnota van het kabinet, de Nederlandse Afrikastrategie 2023-2032. Het is al lang duidelijk dat we moeten afstappen van het traditionele hulpbeleid. Maar wat zou de rol van een Nederlandse Afrikastrategie in deze nieuwe context dan moeten zijn?

Als basis voor deze reflectie willen we enkele uitgangspunten benoemen die volgens ons in de kabinetsnota onderbelicht zijn gebleven.

1. Denk geopolitiek over Afrika

De verhoudingen tussen Europa en Afrika zijn fundamenteel veranderd. Afrika is niet langer het 'lelijke eendje', maar is uitgegroeid tot 'de ster van het bal'. Alle grote mogendheden lopen, met cadeaus en toezeggingen onder de arm, de deuren plat bij diverse Afrikaanse landen, op zoek naar toegang tot grondstoffen (w.o. goud en zeldzame aardmaterialen), voor toegang tot markten, om stemmen en steun in internationale fora en conflicten, commitment en allianties in geopolitieke en geostrategisch-militaire posities. De wereld wordt opnieuw ingedeeld.

2. "Africa is not a country"

We moeten erkennen dat Afrika geen land is maar een zeer divers continent bestaande uit 54 landen, met zo hun eigen cultuur en geschiedenis en een oppervlak zo groot als Europa, de VS en China bij elkaar. We moeten ons afvragen of het hebben van één Afrikastrategie wel adequaat is, zoals benadrukt tijdens de recente Vijverbergsessie, en of een landenspecifiek beleid niet passender zou zijn.

3. Ga opzoek naar gedeelde en gemeenschappelijke belangen

Het genoemde AIV-advies benadrukt dat we moeten afstappen van het hulpdenken en dat we *samen* met Afrika op zoek moeten gaan naar gedeelde en gemeenschappelijke belangen, zoals veiligheid, klimaat, infrastructuur en vooral: landbouw en voedselsoevereiniteit. Zoals reeds jaren geleden in de IOB-evaluatie van de Nederlandse Afrikastrategie 1998-2006 werd benadrukt, is het van "groot belang dat dit debat niet alleen hier, maar juist ook in Afrika gevoerd kan worden".

4. Noodzaak van focus en selectiviteit

We kunnen niet overal maar alles doen. Wat het AIV-advies scherp benadrukt is dat er keuzes moeten worden gemaakt en dat we selectief moeten zijn in onze benadering. “Dit alles vraagt ook om een zorgvuldige (her)overweging van geografische en sectorale activiteiten focus en om een zorgvuldige keuze van statelijke en niet-statelijke, nationale en internationale partners, zowel aan onze als aan Afrikaanse zijde.” Dit zijn, stuk voor stuk, fundamentele te maken keuzes.

5. Werk waar mogelijk buiten de macht om

Buiten het machtscentrum in de hoofdsteden (politieke elite en overheid) vinden veel positieve ontwikkelingen plaats. Deze initiatieven worden niet gestuurd door de overheid, maar komen voort uit het adaptieve vermogen van bedrijven en burgers. Zo wees Lindijer op de vele lokale klimaat initiatieven die van onderop worden ontwikkeld. De EU-AU Task Force Rural Africa drong in 2019 al aan om niet alleen van overheid-tot-overheid te werken, maar ook vooral van bedrijf-tot-bedrijf en van mens-tot-mens.

6. Coherentie en zelfkritiek

We moeten coherent denken en kritisch kijken naar de effecten van het EU en Nederlandse beleid op Afrika. Ons handelsbeleid, landbouwbeleid en voedselbeleid moeten worden getoetst op mogelijke onbedoelde negatieve gevolgen voor Afrika. Dit is weer actueel bij de Europese wetgevingsinitiatieven gericht op ontbossingsvrije grondstoffen en risicovrije internationale handelsketens die normen stellen aan de invoer waaraan Afrikaanse kleine boeren, zonder steun, moeilijk kunnen voldoen.

We constateren dat de nieuwe Nederlandse Afrikastrategie, in tegenstelling tot het genoemde AIV-advies, onvoldoende focus beoogt. De strategie noemt weliswaar 56 keer het woord “gelijkwaardig(heid)” maar geeft er nauwelijks concrete invulling aan. Hoe zit het met de politieke economie van deze relatie? Is gelijkwaardigheid nastreven vanuit wat Lindijer “totaal ongelijkwaardige economische situaties” noemt, niet een illusie? De Afrikastrategie zet in op 57 actiepunten op de korte, middellange en lange termijn (zie bijlage 2 bij Afrikastrategie 2023-2032). Kan men dan nog spreken van strategische keuzes? Of is hier sprake van een streven naar compleetheid met een ingebakken ‘failure to implement’?

FoodFIRST is voornemens om, volgend op de discussie met Lindijer en Corbey, verdere dialoogsessies te organiseren om het AIV-advies, met name de focus op landbouw en voedselsoevereiniteit en de selectie van een aantal Afrikaanse landen, verder uit te werken en te concretiseren. We zullen daarbij in een vroeg stadium zowel stakeholders uit de 'Dutch Diamond' als Afrikaanse partners betrekken, zodat er recht wordt gedaan aan de nieuwe realiteit en de inzichten en belangen van alle betrokken partijen.

Met vriendelijke groeten,

Ewald Wermuth

Chairman

foodFIRST coalition

c/o Socires

Grote Marktstraat 45

2511 BH Den Haag

www.foodfirst.eu